

45505915

ORATIO

DE STUDIIS HUMANITATIS

HABITA

*Haec studia adolescentiam alunt,
senectutem oblectant, secundas res or-
nant, adversis perfugium, ac solatium
praebent, delectant domi, non impe-
diunt foris, pernoctant nobiscum, pe-
grinantur, rusticantur.*

P. M. A. Cic. pro Archia Poeta.

CISTERCIENSIS ORDINIS, DOCTORE THEOLOGO,
ET SACRAE, ATQUE FORENSIS ELOQUENTIAE
ACADEMIAE MODERATORE.

Salmanicae:
Apud Joann. Vallegor. Typ. Univers.

+O+

Litterarii otii, Doctores amplissimi,
 quo his quatuor mensibus ex veteri
 consuetudine, legisque praescripto usi
 sumus, finem hodiernus dies nobis at-
 tulit; idemque antiquas exercitationes
 nostras, et studia, pristinumque instaurat
 morem vivendi.

Hunc ego diem non tam expectatum à vobis, quam vehementius exoptatum fuisse arbitror: optime enim nostis, quantum studiorum assiduitas ingenio prosit, quantum verò intermissio noceat; quantumque illa proficere

(IV)

+o+o+o+o+o+o+o+o+o+o+o+o+o+o+o+o+o+
ac progredi quotidie sentiamus, et quantum ista non gradu, sed praecipiti cursu retro ferri, et in pejus ruere animadvertamus.

Non equidem à natura ita comparati sumus, ornatissimi Auditores, ut eadem celeritate discamus, qua obliviscimur; sed ut quotidiana docemur experientia, qui multis vigiliis, multisque sudoribus aliquam sibi laudem in quolibet studiorum genere comparant; si vel tantulum de solita contentione remittant, pessum it quod partum fuerat; et ut nobilis Poeta loquitur: *Longi perit labor irritus anni.*

Neque in hoc litterarum stadio subsistere saltem nobis licet, quod ut in

malis, tolerabilius foret; nam si quam temporis partem languori, ac desidiae damus, non id modo perdimus, quod interea discere possemus; sed etiam bona magnaue pars eorum quae memoriae jam mandata erant, penitus evanescit.

Ergo ut de egregio traditur artifice, numquam solitum praetermittere ullum diem quin lineam duceret; ut optimus Oratoriae Magister Quintilianus aliquid quotidie dicere, et quidem audientibus doctis eloquentiae studiosis praecipiebat: sic veteres illi quos admiramur, et suscipimus sapientiae proceres; sic praecipua quae fuerunt, ac nunc sunt Academiae nostrae lumina; nec quadri-

mestre hoc, nec ullum vitae suae tempus inutile esse patiuntur; sed cum studiis commutantes studia, dum à gravi, et severa lectione animum jam defessum avocant, vel Heliconios colles, et avia Pieridum loca peragrant, atque Poeticorum lusuum amoenitate recreantur, vel ad Oratores se conferunt, et ex illis omnia non tantum pascendis, verum etiam saginandis animis apta depromunt; aut in veterem se conficiunt Historiam, memoriamque omnem superioris aevi mente, et cogitatione perlustrant.

Qui praeclarissimus mos adeo probandus, omniumque imitatione dignus mihi videtur; ut hac una de causa ad

Poeticem hodie, ad Historiam, atque Eloquentiam quae principem inter humanitatis studia obtinent locum, perpetuam orationem convertere decreverim; non eo certè animo ut vobis, sapientissimi Doctores, vel monita de his rebus praeberè instituam: id enim si facere vellem, Sophista illo, qui fortissimo Carthaginiensium Hannibali, postquam tot annos de imperio cum Populo Romano omnium gentium victore certaverat, praecepta de re militari tradere non erubuit, arrogantem, aut impudentiorem me ostenderem: sed ut vos, nobilissimi Juvenes, ad politiorum Litterarum amorem incitemini, eis, cum vester animus à severioribus studiis de-

fatigatus sit, reficiamini; et quantum alii ludis, quantum deambulationibus, quantum tempestivis conviviiis temporis tribuunt, tantum vos istis praestantissimis, atque omnium jucundissimis Artibus concedatis.

Sed antequam dicere incipiam, peto à vobis ut attentè, et amicè accipiatis quae dicam; neque benignitatis vestrae fontes qui omnibus semper patuerunt, mihi uni clausos esse patiamini.

Tametsi eximia quadam ac praeclara
 laude digni sunt, qui in assequendis
 sublimioribus Scientiis operam, et in-
 dustriam suam collocant; haud minori
 mihi videntur, qui ad humaniores ad-
 discendas Litteras, mentem suam, at-
 que diuturna studia conferunt.

„Nam illae quidem, ut eleganter in-
 „quit Cicero, neque temporum sunt,
 „neque aetatum omnium, neque loco-
 „rum: hae verò adolescentiam alunt,
 „senectutem oblectant, secundas res
 „ornant, adversis perfugium, et sola-

«tium praebent, delectant domi, non
 «impediunt foris, pernoctant nobiscum,
 «peregrinantur, rustificantur.»

Haec sunt studia quibus disserta
 Graecia quondam effloruit; quibus Im-
 perii Romani majestas aucta fuit, atque
 exornata; et quibus recentioribus sae-
 culis Gallia, Italia, Hispaniaque haec
 nostra quae longe nobis debet esse ca-
 rissima, nominis celebritate claruerunt.

Haec denique studia sunt, quae in
 hac ipsa omnium nostrum parente Aca-
 demia maximo in honore semper habi-
 ta fuerunt; quae hominibus, quos ad
 elegantiam finxit natura, perpetuò in
 deliciis sunt; et quibus magnopere sese
 delectari ultrò, libentissimeque fatentur.

Et merito quidem: nam ut ab suavissima omnium arte, vel si malitis, ab incitatione illa animi, et à spiritu illo quasi divino, quo afflatus fuisse Poetas tota retrò credidit antiquitas, exordiamur: Quis unquam fuit tam agrestis, aut tam aversus à Musis, ut Poetarum studio commoveri non sentiat?

Illi enim ita oblectant, ita demulcent animos, ac incredibili suavitate perfundunt; ut, Tullio teste, nulla unquam inventa sit Barbaria, quae eorum nomen violaverit: sed ut sacros, atque Divinitatis interpretes, ferociores etiam homines semper venerati, atque illorum cantu mirificè delectati sint.

Nec mirum: cum enim naturaliter delectet, quidquid admirabile est: delectant Poetae quia mirabilia narrant, et ea miro modo eloquuntur; delectant numero quoque ipso et sono, qui naturae nostrae ita consentaneus est, ut veterum quidam animum ipsum numerum esse, atque harmoniam existima- verint: delectant etiam quia in rebus nihil ad nos pertinentibus, tanta ani- mos nostros affectuum varietate per- tentant, ut legentes Poemata, vel au- dientes, interdum angamur, ac prema- mur, interdum ad spem erigamur; non- numquam exhilaremur, nonnumquam etiam iis, quae ficta esse scimus, illa- crymemur.

Neque hoc illis tantum optima indole praeditis, quos faciles ad lacrymandum vetus Graecorum tradit proverbium; sed efferatis etiam hominibus, atque caede, et sanguine gaudentibus idipsum multoties evenisse accepimus.

Verum non tantum Poetae nos delectant, non solum cantuum suavitate animos nostros irretiunt, sed etiam quod magnum, si non maximum est, et bene loqui nos docent, et pectora nostra honestis formant praeceptis.

Ac de Eloquentia: plurimum quidem ad eam Poetarum conferre lectionem, jam pridem Theophrastus, Fabius, Longinus aliique optimè dicendi Magistri edocuerunt.

Omnis enim et in rebus spiritus, et in verbis sublimitas, et in personis decor; omnis peregrina, et à vulgari abhorrens conformatio verborum, omnes denique insigniores figurae non ab alio Scriptorum genere, quam à Poetis petuntur.

Numerosè autem dicere, quo nulla laus Oratoris praeclarior, nullum majus elocutionis ornamentum est, nemo assequi unquam poterit, qui aures non habeat in poeticis numeris diu multumque tritas, atque exercitatas.

Omnium ante oculos ita versatur hoc, ut à nemine, quod sciam, in dubium revocatum sit: sed utrum Poetarum lectio moribus prosit, an eos potius

inficiant, et depravent; quaestio alia
 et major, et dubitationis plenior est, in
 quam libenti animo descenderem si per
 tempus liceret: nec verò eam omnino
 intactam relinquere videar, vel breviter
 tantum dixerim, non me eos laudare
 Poetas, qui nequitiarum non minus
 quam elegantiarum parentes dici pos-
 sunt; non eos qui nimia dulcedine mol-
 liunt animos, atque nervos omnes vir-
 tutis elidunt; non eos, qui ea sibi ad di-
 eendum argumenta deligunt, quibus
 subruuntur fundamenta justae rectae,
 totius honestatis excutitur amor, et
 animi hominum pestiferis, ac nefariis
 opinionibus imbuuntur: hos inquam,
 et quoscumque alios qui versibus suis

aut meliores nos non efficiunt, aut publicae non inserviunt utilitati, non modò non laudo, non modò eorum lectionem non probo; sed à conspectu nobilium hominum, quales omnes vos estis, procul amovendos existimo.

Sed si qui sunt Poetae, ut revera sunt, qui magno ingenio, menteque diviniori, D. O. M. laudes decantent, aut in ejus perfectionibus immensisque ad humanum genus beneficiis extollendis, numen suum, ut quondam David, exercent; si qui ut de Homero tradidit Flaccus, quid honestum, quid turpe, quid pulchrum, quid utile sit aut inutile, Philosophis, et Rethoribus melius, ac plenius edoceant; si qui denique nos

ad officia in Cives, in Patriam, in Regem fideliter adimplenda dulci, ac suavissimo carmine impellant; hos ego, et laude dignos, et humano generi amicos praedico, atque illorum cantus legi, edisci, et nocturna diurnaue vestra versari, Juvenes, manu quam vehementissime exopto.

Audistis, praeclarissimi Adolentes, de suavitate, ac praestantia studii Poetarum: audite nunc de Historia.

Cujus vel quae sit vis, vel quanta non utilitas modò, verum etiam necessitas ad omnia munerata vitae, non multis ostendam verbis in tanta litteratissi-

morum hominum frequentia, in qua forsitan non reperietur unus, cujus memoriae non inhaerescat notissimus ille Ciceronis locus, ubi magnificis verbis Historiam laudat, eamque temporum testem, lucem veritatis, vitam memoriae, magistram vitae, nuntiam vetustatis iuculenter appellat.

Nullus, ut opinor, cui ignotum sit, quod ille apud Platonem Aegyptius Sacerdos Soloni dixisse fertur: Graecos semper pueros animi esse, quod veterem opinionem, fama, et auditione acceptam nullam haberent, nullam antiquitate canescentem disciplinam; neque scirent omnino quid antequam nati essent, superioribus illis saeculis vel

apud ipsos, vel apud alios accidisset.

Quare hoc unum de Historia dicam: ex ea scilicet, tanquam ex aliquo perenni fonte perpetuò exoriri posteritati universae, maximam ad praeclara adeunda facinora, illustrium exemplorum ubertatem, et copiam.

Enim verò ducimur omnes, Auditores incliti, (neque id dummodo sapienter fiat, vitio verti debet) incredibili quodam honestae laudis amore, et pacto nescio quo, optimus quisque, caeterisque excellentior maximè hac gloria ducitur.

Sic ille homericus Hector inglorium se, atque ignotum moriturum tantopere reformidabat.

Sic, altiori tamen sententia, gravissimus ille, atque fortissimus qui in sacris Litteris laudatur, Eleazarus ad extrema quoque pro patriis legibus, atque institutis fortiter toleranda se ipsum conceitat: nullam inquit, nostrae preclarè ante actae vitae inuram notam, sed posteris omnibus, Adolescentibus praesertim, exemplum forte relinquam.

Videtis, optimi Juvenes, ut aeternitate nominis, atque postuma ut ita dicam, gloria, se etiam viri clarissimi moveri fateantur? Atqui si jacerent litterae, si nulla rerum gestarum esset memoria, si illustrium Poetarum, si Historicorum omnis deperiret industria; qui fieri posset, ut viri fortes spe-

rarent à se rectè factorum decus posse
ad posteròs pervenire?

Vixere enim ante Trojae excidium
viri magnanimi, sapientesque; vixere
ante Ulyssem, ante Nèstorem, ante
Achilem benè multi; sed ignoti omnes,
et cimmeriis in tenebris jacent sepulti,
quia nullum rerum suarum nacti sunt
praeconem, aut praedicatorem.

Aliud quoque ex Historia percipi-
tur utilitatis genus, quod minime praec-
tereundum censeo.

Nam prudentia illa quae appellatur
civilis, quaeque prima eorum qui pu-
blicas res moderantur, dicitur virtus;
unde melius quam ex Historia colligi
potest?

Quid agant, quid moliantur, aut cogitent homines, quis consiliorum exitus esse soleat, aut quid ex quo eventurum sit; is demum optime, ac penè certe dignoscet, qui temporis acti notitiam melius habuerit.

Quod si dierum nobis ad vivendum à natura praescriptorum ea esset longitudo, ut idem homo plurima saecula integra mente, integrisque sensibus vixisset, omnes provincias peragrasset, ad intima Principum consilia adhibitus, et sententias audire, et rationum quibus niterentur pondera ac momenta diligenter perpendere potuisset, observasset postea, atque omnes notasset eventus: quis non incredibilem quam-

dam in eo vim consilii cerneret? Quis non ejus sententiam in oraculi prope-
modum loco ac numero habendam fa-
teretur? Atqui quod natura nobis dene-
gat hoc praestat Historia; ut qui eam
diu, ac sapienter pervolutarunt, omni-
bus aetatibus vixisse, omnes regiones
perlustrasse, omnibus consiliis inter-
fuisse, omnia quae unquam contige-
runt, praesentes spectasse, atque anno-
tasse videantur.

Sed jam ad illam flexanimam, om-
niumque Reginam Eloquentiam oratio-
nem nostram convertamus.

Facultas enim est quae maxime de-

bēt omnium animos ad discendum impellere; cum sine illa, neque hominum commune nomen dignè obtineri, neque sapiens consilium ad civium salutem in medium proferri, neque Religio ipsa à furioso hominum nefariorum impetu, humanis possit opibus propugnari.

Et quoniam omnibus nobis enitendum est, ut dignitatem hominibus præter caeteros animantes divino munere concessam ornavisse potius, et amplificasse, quam vel abjecisse, vel diminuisse videamur; omni studio, ac diligentia comparanda est à vobis, Juvenes, illa vis quae praeclarissimum Dei munus tuetur, et exornat: quo neglecto, non sane video quid inter mu-

tas belluas, et homines intersit.

Etenim duo sunt in nobis munera divina, utilitate magna, nobilitate prima, ipso genere praeclara; mens, et quasi quidam mentis nuntius, et interpretis sermo.

Illa res abditas investigat, investigatas comprehendit, comprehensas digerit, et componit; praeterita recordatur, cernit instantia, futura conjectat, atque extrema conferens primis, rerum cursum, et eventorum consequentiam notat: sed omnia haec in nostris latent animis, nisi orationis accedente lumine, tum demum ab omnibus patefacta, atque illustrata cernerentur.

Quod si vix inter homines numera-

mus, qui studio et labore rationem meliorem non effecerunt; quis non ab hominum societate remoyendos illos arbitretur, qui non excoluerunt sermonem sine cuius luce mirabilis illa ingenii vis enitescere non potest?

Quis non eos, muta quaedam hominum simulacra potius quam homines appellet?

Quae si vobis, Adolescentes optimi, turpia, contumeliosa, indignaque videntur, ut meritò videri debent, statuite quem vobis animum pro communi hominum dignitate suscipiendum putetis.

Quam multi vulgò, summoperè contendunt, ut excitent celeritatem pedum?

quam multi omne suum studium, et operam conferunt ad augendum, et confirmandum corporis robur? quam multi, quorum ego conditionem miserissimam duco, toti sunt in pulchritudine formae conservanda, et adornanda occupati? Atqui haec, et alia generis ejusdem, aut longè meliora sunt in bestiis, quam in nobis, aut certè nobis cum illis communia.

Nos verò quod omnino nostrum est, quod hominum proprium, quod nobis concessum ad societatem vitae, ad communionem juris, atque morum, ad mutuam felicitatem et salutem, negligemus? non exornabimus? non expolliemus?

(XXVIII)

Videte ne ut illi mundi Creatori,
atque parenti Deo gloriosum fuit tan-
tum nobis, et tam optabile bonum im-
pertiri; sic turpissimum sit acceptum
ab illo munus industria tueri, et ornare
non posse.

Quid, quod superbissimo fastidio
mortalium, rectè, et sapienter cogitata,
nisi lectissimis verbis, gravissimisque
sententiis ad aures perveniant, neque
fidem faciunt, neque in hominum men-
tes influunt, neque animum quidquam
movent, neque memoriam gratam ha-
bent, neque diuturnam? At quae ju-
cunde audiuntur, etsi non salutariter
fiant, ea sic arripuntur, ut propè ad
aeternitatem haereant pectore infixæ.

Quid:..... sed immensus forem si
 quae in Eloquentiae laudem dici pos-
 sunt, ea omnia in medium afferre vel-
 lem: unum tamen, quamquam ad exi-
 tum festinat oratio, quod ex patriis
 Academiae moribus in elegantiorum lit-
 terarum commendationem deducitur
 argumentum, tacitus praeterire nullo
 modo possum.

Academia haec, Juvenes, quae cum
 ob ipsius vetustatem originis, tum ob
 amplissima quae ab AUGUSTIS CAS-
 TELLAE REGIBUS nullo non tem-
 pore accepit beneficia, PRINCIPUM
 NOSTRORUM PRIMOGENITA op-
 timo jure dici debet; jam inde vel à
 suis primordiis hunc semper cursum

gloriae tenet, ut omnes illas Artes quae ad humanitatem pertinent, non tantum in ejus sinu perpetuo retinuerit; verum etiam insigni honore eas sit constanter prosequuta.

Convertite quoque versus oculos vestros, parietes, tecta, Gymnasia huic ferè proxima circumspicite, eorum foribus superpositas inscriptiones attentius perlegite; et quot litteras, tot ibi reperietis hujus veritatis documenta.

Pergite postea, gressusque vestros dirigite ad deserta illa, et horrida loca jucunditatis, et abundantiae quondam, moeroris nunc atque solitudinis mansiones, quae infortunatam hanc Civitatem undique circumdant; et inter ab

lumo convulsa Tempia magnifica olim
atque speciosa; inter eversa funditus
Collegia, quae per integra saecula
educata fuit antiqua illa Hispaniensis
Nobilitas tot nominibus de Rege, et
de Patria optimè merita; inter tristes
eversarum domuum reliquias, atque
ingentes stragis, et ruinarum acervos,
etiam vestigia reperietis celebris ejus-
dam Lycei disjecti sicut caetera turbine
illo Gallico, qui ut elegantis Catulli
utar verbis; *omnia bella devoravit.*

Quod nunc solo penè aequatum vi-
debitis, Musarum sedes quondam fuit,
ae domicilium, Academiae sumptibus
feliciori Hispaniae saeculo erectum,
maximis illius curis auctum, atque con-

servatum, et Latinis, Hebraicis, Graecisque litteris quae ingenuarum Artium quasi sacraria quaedam sunt, ab ipsa institutione dedicatum.

Illic, dulcissimi Sion cantici ipsa Davidis voce recitabantur; illic, Demosthenes, et AEschines frequentissime audiebantur contendentes pro corona: illic aurea illa Ciceronis vox aut Populo Romano offerens Pompejum omnibus artis pictum, atque expolitum coloribus; aut inimicam Ligario sententiam divina eloquentiae vi de subirati Caesaris manibus extorquens; aut tonans, et fulgurans in Catilinam, in Clodium, vel in Antonium quotidie resonabat.

Illic, Homerus, et Virgilius, Pindarus, et Horatius, Livius et Thucidides, omnes denique Atticae elegantiae, atque urbanitatis Romanae Parentes, ac Magistri legebantur, ediscebantur, et animo penitus imbibebantur.

Illic, creati sunt Poetae, Rethores, Oratores maximi; et ex hac schola tamquam ex equo trojano prodierunt homines omnibus politioribus litteris exculi, qui Academiae nomen etiam apud remotissimas gentes tam inclitum, et tam gloriosum reddiderunt; ut qui humaniores disciplinas attingerent, tanto illius visendae studio flagrabant, ut non prius quam Salmanticam vidissent, conquiescerent.

Haec laus quae ad vos veluti haereditario jure transit, Juvenes, haec gloria quae ruinis illius Academicae, quam nunc descripsimus, prolis aliquantulum fortassis obruitur: si opera vestra, si studio, et labore vestro penitus fuerit instaurata, nihil vobis neque ad existimationem honestius, neque ad hominum famam accidere potest praeclarius.

Incumbite igitur, optimae spei Adolescentes, incumbite ad haec humanitatis studia digna aetate, digna ingenio vestro, digna omnibus qui praeclarum Scholastici Salmantini nomen profitentur: atqui cura vestra efficite, ut ii Doctores amplissimi, ii gravissimi, at-

que humanissimi viri qui vos audientes praesentia sua decorant, multo aliquando jucundius dicentes, hac tanta gravitate, et auctoritate cohonestent.

DIXI.

ORATIO

DE MONARCHIAE

IN LITTERAS,

ARTES, ET QUAE SCIANTIAS

INVENITUR

que humanissimi viri vos audientes
 res praesentia sua decorant, multo alie
 quando iucundius dicentes, hac tanta
 gravitate, et auctoritate coherentem.

Dixi

quantum ad vestram salutem et operam
 vestram, si studio, et labore vestro per-
 venire poterit instaurari, nihil vobis ne-
 que ad existimationem honestam, nec
 que ad hominum famam accedere poterit
 praecelariam.

Incumbite igitur, optimaes spei Ado-
 lescentes, incumbite ad haec humani-
 tati vestrae digna aetate, digna ingenio
 vestro, digna civitate, digna
 Scholastici Salamantini nomine profici-
 cure, ut illis vestrae aetate, ut illi
 doctores amplissimi, et gravissimi, at-